अमरकोषः

भूमिवर्गः

भूर्भूमिरचलानन्ता रसा विश्वम्भरा स्थिरा।
धरा धरित्री धरणी क्षोणी ज्या काश्यपी क्षितिः।।1।।
सर्वंसहा वसुमती वसुधोर्वी वसुन्धरा।
गोत्रा कुः पृथिवी पृथ्वी क्ष्मावनिर्मेदिनी मही।।2।।
विपुला गह्वरी धात्री गौरिला कुम्भिनी क्षमा।
भूतधात्री रत्नगर्भा जगती सागराम्बरा।।3।।

* भूमेरष्टात्रिंशन्नामानि–
भूः, भूमिः, अचला, अनन्ता, रसा, विश्वम्भरा, स्थिरा, धरा, धरित्री, धरणी, क्षोणी, ज्या, काश्यपी, क्षितिः, सर्वंसहा, वसुमती, वसुधा, उर्वी, वसुन्धरा, गोत्रा, कुः, पृथिवी, पृथ्वी, क्ष्मा, अवनिः, मेदिनी, मही, विपुला, गह्वरी, धात्री गौः, इला, कुम्भिनी, क्षमा, भूतधात्री, रत्नगर्भा, जगती सागराम्बरा चा (स्त्री.)

मृन्मृत्तिका, प्रशस्ता तु मृत्सा मृत्स्ना च मृत्तिका।
उर्वरा सर्वसस्याढ्या स्यादूषः क्षारमृत्तिका।।4।।

* मृत्तिकाया नामद्वयम् –
मृत् मृत्तिका च (स्त्री.)।

* प्रशस्तमृत्तिकायाः (अच्छी मिट्टी) नामद्वयम् –
मृत्सा मृत्स्ना च [2 स्त्री.]

* सर्पसस्याढ्याभूमेः एकं नाम – (उपजाऊ भूमि)
उर्वरा [स्त्री.]

* क्षारमृत्तिकायुक्तभूमेः नामद्वयम् –
ऊषः (पु.) क्षारमृत्तिका च [स्त्री.]।

ऊषवानूषरो द्वावप्यन्यलिङ्गौ, स्थलं स्थली।
समानौ मरुधन्वानौ द्वे खिलाऽप्रहते समे।।5।।

* क्षारविशिष्टभूमेः नामद्वयम् –
ऊषवान् ऊषरः च [2 त्रिषु लिङ्गेषु]

* अकृत्रिमभूमेः नामद्वयम् –
स्थलम् (नपुं.) स्थली च [स्त्री.]

* कृत्रिमभूमेः एकं नाम – (जुती हुई भूमि)
स्थला (स्त्री.)

* मरुभूमेः धन्वा (धन्वन्) च [2 पु.]।

* मरुः धन्वा (धन्वन्) च [2 पु.]।

* अप्रहतभूमेर्नामद्वयम्। (पडती, बिना जुती हुई भूमि)
खिलम् अप्रहतं च [2 त्रिषु लिङ्गेषु]

त्रिष्वथो जगती लोको विष्टपं भुवनं जगत्।
लोकोऽयं भारतं वर्षं शरावत्यास्तु योऽवधेः।।6।।
देशः प्राग्दक्षिणः प्राच्यः उदीच्यः पश्चिमोत्तरः।

प्रत्यन्तो म्लेच्छ देशः स्यान्मध्यदेशस्तु मध्यमः ।।7।।

जगतः पञ्चनामानि

* जगती (स्त्री.) लोकः (पु.) विष्टपम्, भुवनं जगत् च [नपुं.]।

* भारतवर्षस्य (हिन्दुस्तान का) एकं नाम – भारतम् (नपुं.)

* शरावत्याः (राप्ती) अवधेः यः प्राग्दक्षिणः देशः सः प्राच्यः [पु.]

* शरावत्याः अवधेः पश्चिमोत्तरो देशः उदीच्यः [पु.]।

* शिष्टाचाररहितस्य देशस्य नामद्वयम् – प्रत्यन्तः म्लेच्छदेशश्च [2 पु.]।

तद्यथा– चातुर्वण्यव्यवस्थानं यस्मिन् देशे न विद्यते।

तं म्लेच्छाविषयं प्राहुरार्यावर्तमतः परम्।।

* मध्यदेशस्य नामद्वयम् – मध्यदेशः मध्यमः च [2 पु.]।

आर्यावर्तः पुण्यभूमिर्मध्यं विन्ध्यहिमालयोः।

नीवृज्जनपदो देशविषयौ तूपवर्तनम्।।8।।

* हिमालयविन्ध्यमध्यवर्तिदेशस्य नामद्वयम् – आर्यावर्तः (पु.) पुण्यभूमिः (स्त्री.)

* जनपदस्य नामद्वयम् – नीवृत् जनपदः च [2 पु.]

* ग्रामसमुदायस्य नामत्रयम् – देशः, विषयः (2 पु.) उपवर्तनं च [नपु.]।

त्रिष्वागोष्ठान् नडप्राये, नड्वान्नाड्वल इत्यपि।

कुमुद्वान् कुमुदप्राये, वेतस्वान् बहुवेतसे।।9।।

* गोष्ठशब्दम् अभिण्याप्यशब्दाः त्रिषु लिङ्गेषु प्रयुज्यन्ते।

* नडाधिकप्रदेशस्य नामद्वयम् – नडवान् नड्वलः च [2 त्रि.]

* कुमुदाधिकप्रदेशस्य नाम – कुमुद्वान् [कुमुइत्, त्रि]

* वेतसाधिकप्रदेशस्य नाम – वेतस्वान् [वेतस्वत्, त्रि.]

शाद्वलः शादहरिते सजम्बाले तु पङ्किलः।

जलप्रायमनूप्रं स्यात् पुंसि कच्छस्तथाविधः।।10।।

* हरितघासयुक्तप्रदेशस्य नाम – शाद्वलः [त्रि.]

* पङ्किलप्रदेशस्य नाम – (कीचड युक्त प्रदेश) – पङ्किलः [त्रि.]

* जलाधिकप्रदेशस्य नामत्रयम् – जलप्रायम् (त्रि) अनूपं (त्रि) कच्छः च (पु.)।

स्त्री शर्करा शर्करिल शार्करः शार्करावति।

देश एवादिमावेवमुन्नेयाः सिकतावति।।11।।

* शर्करायुक्तप्रदेशस्य (छोटे-छोटे कङ्कड युक्त प्रदेश) नाम-द्वयम्-शर्करा (स्त्री.) शर्करिलः च [त्रि]।

* शर्करामिश्रितवस्तुमात्रस्य (कङ्कडमिश्रितवस्तु) नामद्वयम् – शार्करः, (त्रि.) शार्करावान् च (त्रि)

देशो नद्यम्बुवृष्ट्यम्वुसम्पन्नव्रीहिपालितः।

स्यान्नदीमातृको देवमातृकश्च यथाक्रमम्।।12।।

* नदीजलद्वारा उत्पन्नव्रीहिपालितदेशः नदीमातृकः [त्रि.]।

* वृष्टिजलद्वारा उत्पन्नव्रीहिपालितदेशः देवमातृकः [त्रि.]।

सुराज्ञि देशे राजन्वान् स्यात्ततोऽन्यत्रराजवान्।

गोष्ठं गोस्थानकं तत्तु गौष्ठीनं भूतपूर्वकम्।।13।।

* सज्जनराजयुक्तदेशस्य नाम – राजन्वान् [राजन्वत्, त्रि.]

* सौमार्त्यराजयुक्तदेशस्य नाम - राजवान् [राजवत् त्रि.]
* गोष्ठस्य (गोठ, गोशाला) नामद्वयम् - गोष्ठम् (न.) गोस्थानकं च (व.)
* भूतपूर्वगोष्ठस्य नाम - गौष्ठीनम् (न.)

पर्यन्तभूः परिसरः सेतुरालौ स्त्रियां पुमान्।
वामलूरश्च नाकुश्च वल्मीकं पुन्नपुंसकम्।।14।।

* ग्रामनगरनद्यादिसमीपभूमेर्नामद्वयम् - पर्यन्तभूः (स्त्री.) परिसरः च (पु.)।
* सेतोर्नामद्वयम् (पुल) - सेतुः (पु.) आलिः च (स्त्री.)
* वल्मीकस्य (बाँबी) नामत्रयम् - वामलूरः (पु.) नाकुः (पु.) वल्मीकं च (पु न.)।

अयनं वर्त्म मार्गाऽध्वपन्थानः पदवी सृतिः।
सरणिः पद्धतिः पद्या वर्तन्येकपदीति च।।15।।

* मार्गस्य द्वादश नामानि - अयनम्, वर्त्य, (वर्त्मन रन) मार्गः, अध्वा (अध्वन) पन्थाः (पथिन, पु) पदवी, सृतिः, सरणिः, पद्धतिः, पद्या, वर्तनी एकपदी च, (7 स्त्री)

अतिपन्थाः सुपन्थाश्च सत्पथश्चार्चितेऽध्वनि।
व्यध्वो दुरध्वो विपथः कदध्वा कापथः समाः।।16।।

* सुन्दरमार्गस्य नामत्रयम् - अतिपन्थाः (अतिपथिन्), सुपन्थाः (सुपथिन्) सत्पथः च [3 पु]।
* कुपथः पञ्चनामानि - व्यध्वः, दुरध्वः, विपथः, कदध्वा (कदध्वन्) कापथः च (5 पु.)

अपन्थास्त्वपथं तुल्ये, शृङ्गाटक-चतुष्पथे।
प्रान्तरं दूरशून्योऽध्वा, कान्तारं वर्त्म दुर्गमम्।।17।।

* मार्गरहितस्य नामद्वयम् - अपन्थाः (अपथिन्, पु.) अपथं च [नपु.]
* चतुष्पथस्य (चौराहा) 5 - शृङ्गटकं चतुष्पथं च [2 नपुं.]।
* छायाविहीननिर्जलदूरदेशस्थमार्गस्य नाम - प्रान्तरम् [नपु.]।
* दुर्गममार्गस्य नाम - कान्तारम् [पु. नपुं.]

गव्यूतिः स्त्री क्रोशयुगं, नल्वः किष्कुचतुः शतम्।
घण्टापथः संसरणं, तत्पुरस्योपनिष्करम्।।18।।

* क्रोशद्वयस्य नाम - गव्यूतिः [स्त्री.]
* चतुः शतहस्तपरिमितभूमेः नाम - नल्वः (पु.)।
* राजपथस्य (सड़क) नामद्वयम् - घण्टापथः (पु.) संसरणं च (नपु)।
* नगरगामिराजमार्गस्य नाम - उपनिष्करम् (नपु.)।
* भूम्याकाशयोः पञ्चनामानि - द्यावापृथिव्यौ, रोदस्यौ, द्यावाभूमी, रोदसी दिवस्पृथिव्यौ च [5 स्त्री.द्वि.व.]।
* लवणाकरस्य (खारा समुद्र) नामत्रयम् - गञ्जा (स्त्री.) रूमा (स्त्री) लवणाकरश्च (पु.)।

पुरवर्गः

पूः स्त्री पुरी-नगर्यौ वा पत्तनं पुटभेदनम्।
स्थानीयं निगमोऽन्यत्तु यन्मूलनगारात्पुरम्।।1।।

* नगर्याः सप्तनामानि - पूः (पुर, स्त्री.) पुरी, नगरी (2 स्त्री. नपु.) पत्तनम्, पुटभेदनम्, स्थानीयम (3 न.) निगमश्च (पु.)।

तच्छाखानगरं वेशो, वेश्याजनसमाश्रयः।
आपणस्तु निषद्यायां, विपणिः पण्यवीथिका।।2।।

*	मूलनगरस्य (राजधानी) नाम – शाखानगरम् (न 9)
*	वेश्यानां निवास स्थानस्य नामद्वयम् – वेश: वेश्याजन समा-प्रयश्च (2 पु.)
*	आपणस्य (दुकान/गोदाम) नामद्वयम् – आपण: (पु.), निषद्या च (स्त्री.)
*	पण्यवीथिकाया: (बाजार) नामद्वयम – विपणि: पण्यवीथिका च (2 स्त्री.)।

रथ्या प्रतोली विशिखा, स्याच्चयो वप्रमस्त्रियाम्।
प्रकारो वरण: साल:, प्राचीनं प्रान्ततो वृति:।।3।।

*	रथ्याया: (गली के) त्रीणि नामानि – रथ्या, प्रतोली विशिखा च (3 स्त्री.)।
*	वप्रनिर्माणार्थमिष्टकादिचयस्य (किले के चारों ओर ऊँचा किया मिट्टी का ढेर) नामद्वयम् – चय: (पु.) वप्रं च (न.पु.)
*	प्राकारस्य नामत्रयम् – प्राकार:, वरण: सालश्च (3 पु.)।
*	ग्रामादेरन्ते कण्टकादिवेष्टनस्य नाम – प्राचीनम् (न.पु.) प्राचीरम् इति पाठान्तरम्,

भित्ति: स्त्री कुड्यमेडूकं यदन्तर्न्यस्तकीकसम्।
गृहं गेहोदवसितं वेश्म सद्म निकेतनम्।।4।।
निशान्त-वस्त्यसदनं भवनागारमन्दिम्।
गृहा: पुंसि च भूम्न्येव निकाय्यनिलयालया:।।5।।

*	भित्तेनामद्वयम् – भित्ति: (स्त्री.) कुड्य. च (नपु.)
*	अस्थ्यादिमध्यनिहितभित्तेर्नाम – एडूकम् (नपु.)
*	गृहस्य षोडशनामानि – गृहम्, गेहम्, उदवसितम्, वेश्म (वेश्मन्)
*	सद्म (सद्मन्), निकेतनम्, निशान्तम्, वस्त्यम्, सदनम्, भवनम, अगारम्, मन्दिरम् (12 नपु.) गृहा (पु.ब.व.), निकाय्य:, निलय:, आलयश्च (3 पु.)।

वास: कुटी द्वयो: शाला सभा सञ्जवनं त्विदम्।
चतु: शालं मुनीनान्तु पर्णशालोटजोऽस्त्रियाम्।।6।।

*	सभागृहस्य चत्वारि नामानि – वास: (पु.) कुटी (पु.स्त्री.) शाला सभा च (2 स्त्री)।
*	चतु: शालस्य (चौतरफा घर वाला स्थान) नामद्वयम् – सञ्जवनं, चतु:शालं च (2 नपु.)
*	मुनिगृहस्य नामद्वयम् – पर्णशाला (स्त्री.) उटजश्च (पु.नपु.)

चैत्यमायतनं तुल्ये, वाजिशाला तु मन्दुरा।
आवेशनं शिल्पिशाला, प्रपा पानीयशालिका ।।7।।

*	बौद्धस्तूपस्य (बौद्वस्तूप/यज्ञस्थानविशेष) नामद्वयम् – चैत्यम् आयतनं च (2 नपु.)
*	वाजिशालाया: (घुडशाल) नामद्वयम् – वाजिशाला मन्दुरा च (र स्त्री.)
*	शिल्पिशालाया: (कारीगरों का घर) नामद्वयम् – आवेशन (न.) शिल्पिशाला च (स्त्री.)
*	पानीयशालिकाया: (प्याऊ) नामद्वयम् – प्रपा पानीयशालिका च (2 स्त्री.)

मठश्छात्रादिनिलयो, गञ्जा तु मदिरागृहम्।
गर्भागारं वासगृहमरिष्टं सूतिकागृहम्।।8।।

*	सन्यासि-विद्यार्थि-निवासस्य नाम-मठ: (पु.)
*	मदिरागृहस्य नामद्वयम् – गञ्जा (स्त्री.) मदिरागृहं च (नपु.)
*	देवप्रतिमादिनिवासार्थगर्भगृहस्य (तहखाना) नामद्वयम् – गर्भागारं वासगृहं च (2 नपु.)।
*	सूतिकागूहस्य नामद्वयम् – अरिष्टं सूतिकागृहं च।

कुट्टिमोऽस्त्री निबद्धभूश्चन्द्रशाला शिरोगृहम्।
वातायनं गवाक्षोऽथ मण्डपोऽस्त्री जनाश्रयः।।9।।

हर्म्यादिधनिनां वासः प्रासादो देवभूभुजाम्॥

* कुट्टिमस्य (पक्का आंगन) नाम-कुट्टिमः (पु.नपु.)।
* शिरोगृहस्य (छत पर बना कमरा) नामद्वयम्-चन्द्रशाला (स्त्री.) शिरोग्रहं च (नपु.)।
* वातायनसा (खिड़की/झरोखा) नामद्वयम्-वातायनं (नपु.) गवाक्षश्च (पु.)।
* मण्डपस्य नामद्वयम्-मण्डपः (पु. नपु.) जनाश्रयश्च (पु.)।
* धनिकानां गृहस्य नाम-हर्म्यम् (नपु.)।
* देवभूभुजां भवनस्य नाम-प्रासादो।

सौधोऽस्त्री राजसदनमुपकार्योपकारिका।
स्वस्तिकः सर्वतोभद्रो नन्द्यावर्तादयोऽपि च।।10।।

* राजगृहस्य (राजमहल) नामद्वयम्-सौधः (पु. नपु.) राजसदनं च (नपु.)।
* राजगृहसामान्यस्य (सामान्य राजगृह/तम्बू शामियाना)-उपकार्या उपकारिका च (2 स्त्री.)

विच्छन्दकः प्रभेदा हि भपन्तीश्वरसद्मनाम्।
स्त्र्यगारं भूभुजामन्तः पुरं स्यादवरोधनम् ।।11।।

* राजधनिकगृहाणामेकैकं नाम-स्वस्तिकः, सर्वतोभद्रः, नन्द्यावर्तः (आदि शब्देन रुचकवर्द्धमानादिपरिग्रहः), विच्छन्कः च (4 पु.)
* राज्ञाम् अन्तः पुरस्य (रनिवास) चत्वारि नामानि-अन्तः पुरम् (नपु.) अवरोधनम् (न.) शुन्यन्तः अवरोधश्च (2 पु.)

शुद्धान्तश्चावरोधश्च स्यादट्टः क्षौममस्त्रियाम्।
प्रघाण-प्रघणाऽलिन्दा बहिर्द्वारप्रकोष्ठके।।12।।

* गृहस्थिस्योपरिवर्तमानस्य प्रकोष्ठस्य नामद्वयम्-अट्टः (पु.) क्षौमं च (पु. नपु.)।
* बहिर्द्वारप्रकोष्ठकस्य चतुष्कस्य (चौखट की बाहरी जगह) नामत्रयम्-प्रघाणः, प्रघणः अलिन्दश्चो (3 पु.)।

गृहाऽवगृहणी देहल्यङ्गनं चत्वराऽजिरे।
अघस्ताद्दारुणि शिला, नासा दारूपरिस्थितम् ।।13।।

* देहल्याः नामद्वयम्-गृहावग्रहणी देहली च (2 स्त्री.)।
* चत्वरस्य (आँगन/चबूतरा) नामत्रयम्-अङ्गनम् (नपु.), चत्वरम् (नपु.) अजिरं (नपु.) च।
* द्वारस्तम्भस्य अघोभागस्थितकाष्ठादेः नाम-शिला (स्त्री.)।
  (दरवाजे के दोनों खम्भों के नीचे वाले काष्ठ लोहे या पत्थर का नाम)
* द्वारस्तम्भस्य ऊर्ध्वभागास्थितकाष्ठादेः नाम-नासा (स्त्री.)
  (दरवाजे के ऊपर स्थित काष्ठ लोहे या पत्थर का नाम)

प्रच्छन्नमन्तर्द्वारं स्यात्पक्षद्वारं तु पक्षकः।
वलीक-नीध्रे पटलप्रान्तेऽथ पटलं छदिः ।।14।।

* गुप्तद्वारस्य नामद्वयम्-प्रच्छन्नम् (नपु.), अन्तर्द्वारं च (नपु.)
* पक्षद्वारस्य (बगल का दरवाजा) नामद्वयम्-पक्षद्वारं (नपु.) पक्षकं च (नपु.) पक्षकः (पु.) इति पाठान्तरम्।

* गृहच्छादन-पटलप्रान्तस्य (छान का प्रान्तभाग) नामत्रयम्-वलीकं (नपु.) नीध्रं (नपु.), पटलप्रान्तं (नपु.) च।

* छदिषः पटलस्य (छान) नामद्वयम्-पटलं (नपु.) छदिः (छदिस्) (स्त्री. नपु.)

गोपानसी तु वलभीछादने वक्रदारुणि।
कपोतपालिकायान्तु विटङ्कं पुन्नपुंसकम् ।।15।।

* चन्द्रशालायाः छादनस्य (छज्जा) नामद्वयम्-गोपानसी (स्त्री.) वलभी (स्त्री.) च।

* कपोतपालिकायाः (कबूतर आदि पक्षियों के लिए लकड़ी आदि का बनाया हुआ घर/कंगूरा) नामद्वयम्-कपोतपालिका (स्त्री.) विटङ्कं च (नपु.पु.)

स्त्री द्वार्द्वारं प्रतीहारः स्याद् वितर्दिस्तु वेदिका।
तोरणोऽस्त्री बहिर्द्वारं पुरद्वारं तु गोपुरम् ।।16।।

* द्वारस्य नामत्रयम्-द्वाः (द्वार, स्त्री.), द्वारं (नपु.) प्रतीहारः च (पु.)

* वेदिकायाः (वेदी, चबूतरा) नामद्वयम्-वितर्दिः (स्त्री.) वेदिका (स्त्री.) च।

* बहिर्द्वारस्य (तोरण, बाहरी फाटक) नामद्वयम्-तोरणः (पु. नपु.) बहिर्द्वारं च (नपु.)।

* पुरद्वारस्य (नगरद्वार) नामद्वयम्-पुरद्वारं (नपु.), गोपुरं च (नपु.)।

कूटं पूर्द्वारि यद्धस्तिनखस्तस्मिन्नथ त्रिषु।
कपाटमररं तुल्ये, तद्विष्कम्भोऽर्गलं न ना ।।17।।

* पुरद्वारेऽवतारणार्थं कृतस्य क्रमेण निम्नमृत्कूटस्य नाम-हस्तिनखः (पु.) (किला या नगर का विशेषद्वारा 'खुर्रा')

* कपाटस्य (किवाड़) नामद्वयम्-कपाटम् (नपु.) अररं च (नपु.)

* कपाटरोधक काष्ठदण्डस्य (आगल) नाम-अर्गलम् (नपु.) अर्गला (स्त्री.)

आरोहणं स्यात्सोपानं निश्रेणिस्त्वधिरोहणी।
संमार्जनी शोधनी स्यात्सङ्करोऽवकरस्तथा। ।18।।

* आरोहणस्य (सीढी, सोपान) नामद्वयम्-आरोहणं (नपु.), सोपानं (नपु.) च।

* अधिरोहण्याः (लकड़ी की सीढ़ी) नामद्वयम्- निश्रेणिः (स्त्री.) अधिरोहणी (स्त्री.)।

* सम्मार्जन्याः (झाडू) नामद्वयम्- सम्मार्जनी (स्त्री.), शोधनी (स्त्री.)।

* सङ्करस्य (कूडा) नामद्वयम्-सङ्करः (पु.), अवकरः च (पु.)।

* गमनागमनमार्गस्य नामद्वयम्-मुखं (नपु.), निःसरणं च (नपु.)।

* सन्निवेशस्य (ठहरने योग्य सुन्दर स्थान, बस्ती) नामद्वयम्-सन्निवेशः (पु.) निकर्षणः च (पु.)।

क्षिप्ते मुखं निःसरणं सन्निवेशो निकर्षणम्।
समौ संवसथ-ग्रामौ वेश्मभू वास्तुरस्त्रियाम् ।।19।।

* गमनागमन ....।

* सन्निवेशस्य ....।

* संवसथस्य (गाँव) नामद्वयम्-संवसथः (पु.), ग्रामः च (पु.)।

* वेश्मभूमेः (घर की भूमि) नामद्वयम्-वेश्मभूः (स्त्री.) वास्तुः (पु. नपु.)

ग्रामान्त-उपशल्यं स्यात् सीमसीमे स्त्रियामुभौ।
घोष आभीरपल्ली स्यात् पक्कणः शबशलयः ।।20।।

* ग्रामसमीपभूमेः नामद्वयमू-ग्रामान्तम् (नपु.), उपशल्यं (नपुं.) च।

*	सीमायाः नामद्वयम्-सीमा (सीमन्, स्त्री.) सीमा (स्त्री.) म।
*	आभीरपल्लाः (अहीरबस्ती) नामद्वयम्-घोषः (पु.) आभीरपल्ली (स्त्री.) च।
*	शबरालयस्य (भीलों की बस्ती) नामद्वयम्-पक्कणः (पु.) शबरालयश्च (पु.)।

शैलवर्गः

महीध्रे शिखरिक्ष्माभृदहार्यधरपर्वताः।
अद्रिगोत्रगिरिग्रावाचलशैलशिलोच्चयाः।।1।।

त्रयोदश नामानि पर्वतसामान्यस्य –

(1) महीध्रः (पु.), (2) शिखरी (पु.), (3) क्ष्माभृद् (पु.), (4) अहार्यः (पु.), (5) धरः (पु.), (6) पर्वतः (पु.), (7) अद्रिः (पु.), (8) गौत्रः (पु.), (9) गिरिः (पु.), (10) ग्रावा (पु.), (11) अचलः (पु.), (12) शैलः (पु.), (13) शिलोच्चयः (पु.)।

लोकालोकश्चक्रवालः त्रिकूटस्त्रिककुत्समौ
अस्तस्तु चरमक्ष्माभृत् उदयः पूर्वपर्वतः ।।2।।

*	सप्तद्वीपवत्याः भूमेः पर्वतस्य नामद्वयम् –
	(1) लोकालोकः (पु.) (2) चक्रवालः (पु.)
*	लङ्काधिष्ठानपर्वतस्य नामद्वयम् –
	(1) त्रिकूटः (पु.) (2) त्रिककुद् (पु.)
*	पश्चिम पर्वतस्य द्वे नामनी –
	(1) अस्तः (पु.) (2) चरमक्ष्माभृत् (पु.)
*	उदयाचलस्य द्वे नामनी –
	(1) उदयः (पु.) (2) पूर्वपर्वतः (पु.)

हिमवान्निषधो विन्ध्यो माल्यवान्पारियात्रकः।
गन्धमादनमन्ये च हेमकूटादयोनगाः।।3।।

हिमवान् (पु.), निषधः (पु.), विन्ध्यः (पु.), माल्यवान् (पु.), पारियात्रकः (पु.), गन्धमादनः (पु.), हेमकूटः (पु.), आदिशब्दात् मलयः (पु.), दर्दुरः (पु.), चित्रकूटः (पु.), मैनाकः (पु.), सह्यः (पु.)

पाषण-प्रस्तर-ग्रावोपलाश्मनाः शिला दृषत्।
कूटोऽस्त्री शिखरं शृङ्गं प्रपातस्त्वतटो भृगुः।।4।।

*	सप्त पाषणनामानि –
	(1) पाषाणः (पु.), (2) प्रस्तरः (पु.), (3) ग्रावा (पु.), (4) उपलः (पु.), (5) अश्मन् (पु.), (6) शिला (स्त्री.), (7) दृषत् (पु.)
*	पर्वताग्रस्य त्रीणि नामानि –
	(1) कूटः (पु.), (2) शिखरम् (नपु.), (3) शृङ्गम् (नपु.)
*	त्रीणि पर्वतात्पतनस्थानस्य नामानि –
	(1) प्रपातः (पु.), (2) अतटः (पु.), (3) भृगुः (पु.)

कटकोऽस्त्री नितम्बोऽद्रेः स्नुः प्रस्थः सानुरस्त्रियौ।
उत्सः प्रस्रवणं वारिप्रवाहो निर्झरो झरः।।5।।

*	पर्वतमध्यभागस्य मेखलाख्यस्य एकं नाम –
	(1) कटकः (पु.)

* पर्वतसमभूभागस्य त्रीणि नामानि –

(1) स्नु : (पु.), (2) प्रस्थः (पु.), (3) सानुः (पु.)

* जलस्रवणस्य नामद्वयम् –

(1) उत्सः (पु.), (2) प्रस्रवणम्ः (नपु.)

* जलप्रवाहस्य द्वे नामनी –

(1) निर्झरः (पु.), (2) झरः (पु.)

दरी तु कन्दरो वा स्त्री, देवखातबिले गुहा।
गह्वरं गण्डशैलास्तु च्युताः स्थूलोपला गिरेः ।।6।।

* कृत्रिम-गिरिविवरस्य द्वे नामनी –

(1) दरी (स्त्री), (2) कन्दरः (पु.)

* अकृत्रिम-गिरिविलस्य त्रीणि नामानि –

(1) देवखातः (पु.), (2) बिलम् (नपु.), (3) गुहा (स्त्री)

* गिरेः पतितस्थूलपाषाणस्य एकं नाम –

(1)गण्डशैलः (पु.)

खनिः स्त्रियामाकरः स्यात्, पादाः प्रत्यन्तपर्वताः।
उपत्यकाद्रेरासन्ना भूमिरूर्ध्वमधित्यका ।। 7।।

* रत्नाद्युत्पत्तिस्थानस्य नाम द्वयम् –

(1) खनिः (स्त्री), (2) आकरः (पु.)

* पर्वतसमीपस्थालपपर्वतानां नाम द्वयम् –

(1) पादः (पु.), (2) प्रत्यन्तपर्वतः (पु.)

* पर्वतस्य अधः भूमेः एकं नाम –

(1) उपत्यका (स्त्री)

* पर्वतस्य ऊर्ध्वासन्नभूमेः एकं नाम –

(1) अधित्यका (स्त्री)

धातुर्मनः शिलाद्यद्रेः गैरिकं तु विशेषतः।
निकुञ्जकुञ्जौ वा क्लीवे लतादिपिहितोदरे ।।8।।

* धातोः एकं नाम –

(1) मनः शिला (स्त्री)

* धातुविशेषस्य एकं नाम –

(1) गैरिकम् (नपु.)

* लतादिभिः पिहित-स्थानस्य नामनी द्वे –

(1) कुञ्जः (पु.), (2) निकुञ्जः (पु.), कुञ्जम् (नपुं.), निकुञ्जम् (नपुं.)

सिंहादिवर्गः

* षट्सिंहस्य नामानि –

सिंहो मृगेन्द्रः पञ्चास्यो हर्यक्षः केसरि हरिः।
शार्दूलद्वीपिनौ व्याघ्रे तरक्षुस्तु मृगादनः ।।1।।

(1) सिंहः, (2) मृगेन्द्रः, (3) पञ्चास्यः, (4) हर्यक्षः, (5) केसरीः, (6) हरिः (पु.)

*　त्रीणि व्याघ्रस्य नामानि –
(1) शार्दूल:, (2) द्वीपी, (3) व्याघ्र: (पु.)

*　द्वे नामनी हुण्डातुरस्य।
(1) तरक्षु: (पु.), (2) मृगादन: (पु.)

*　द्वारश नामानि सूकरस्य –

वराह: सूकरो घृष्टि: कोल: पोत्री किट: किटि:
दंष्ट्री घोणी स्तब्धरोमा क्रोडो भूदार इत्यपि ।।2।।

(1) वराह: (पु.), (2)सूकर: (पु.), (3) घृष्टि: (पु.), (4) कोल: (पु.), (5) पोत्री (पु.), (6) किर: (पु.), (7) किटि: (पु.), (8) द्रष्ट्री (पु.), (9) घोणी, (10) स्तब्धरोमा, (11) क्रोड: (12) भूदार: (पु.)।

*　वानरस्य नव नामानि –

कपिप्लवंगप्लवगशाखामृगवलीमुखा:।
मर्कटो वानर: कीशो वनौका: मथभल्लुके ।।3।।

(1) कपि: (पु.), (2) प्लवंगम: (पु.), (3) प्लवग: (पु.), (4) शखामृग: (पु.), (5) वलीमुख: (पु.), (6) मर्कर: (पु.), (7) वानर: (पु.), (8) कीश:, (9) वनौक:

ऋक्षाच्छभल्लभालूका: गण्डके खड्गखङ्गिनौ।
लुलापो महिषो वाहद्विषत्कासरसैरिभा:।।4।।

*　चत्वारि भल्लुकस्य नामानि – (भालु)
(1) ऋक्ष: (पु.), (2) अच्छ: (पु.), (3) भल्ल: (पु.), (4) भालूक:

*　त्रीणि गण्डकस्य नामानि – (गंडा)
(1) गण्डक:, (2) खड्ग:, (3) खङ्गी

*　पञ्च महिषस्य नामनि –
(1) लुलाप:, (2) महिष:, (3)वाहद्विषत्, (4) कासर:, (5) सैरिभ:

*　दश जम्बुकस्य नामानि –

स्त्रियां शिवा भूरिमाय गोमायुमृगधूर्तका:।
शृगालवञ्चकक्रोष्टुफेरुफेरवजम्बुका: ।।5।।

(1) शिवा (स्त्री), (2) भूरिमाय:, (3) गोमायु:, (4) मृगधूर्तक: (पु.), (5) शृगाल: (पु.), (6) वञ्चक: (पु.), (7) क्रोष्टु: (पु.), (8) फेरु: (पु.), (9) फेरव: (पु.), (10) जम्बुक: (पु.)

ओतुर्विडालो मार्जारो वृषदंशक आखुमुक्।
त्रयो गौधारगौधेर गौधेया गौधिकात्मजे ।।6।।

*　पञ्च मार्जारस्य नामनि –
(1) ओतु: (पु.), (2) विडाल: (पु.), (3) मार्जर: (पु.), (4) वृषदंशक: (पु.), (5) आखुभुक्

*　त्रीणि चन्दनगोहा –
(1) गौधार: (पु.), (2) गौधेर:, (3) गौधेया

श्वावित्तु शल्य: तल्लोम्नि शलली शललं शलम्।
वातप्रमीर्वातमृग: कोक ईहामृगोवृक:।।7।।

*　शल्यस्य (सेह) द्वे नायनी

(1) श्वाविः (पुं.), (2) शल्यः (पुं.)

* त्रीणि शल्यरोम्णाम् –

(1) तलोम्नि, (2) शलली, शललम्, शलम्

* द्वे मृगभेदस्य नामनी

(1) वातप्रमीः (पुं.), (2) वातमृगः (पुं.)

* वृकस्य त्रीणि नामानि (विग)

(1) कोकः (पुं.), (2) ईहामृगः (पुं.), (3) वृकः (पुं.)

* पञ्च हरिणस्य नामानि –

मृगे कुरङ्गवातायुहरिणाजिनयोनयः।
ऐणेयमेण्याश्चर्माद्यमेणस्यैणमुभे त्रिषु ।।8।।

(1) मृगः (पुं.), (2) कुरङ्गः (पुं.), (3) वातायुः (पुं.), (4) हरिणः (पुं.), हरिणी (स्त्री) (5) अजिनयानिः (पुं.)

* हरिणाजिनस्य एकं नाम (त्रिषु लिङ्गेषु) –

(1) एणः (पु.), (2) ऐणी (स्त्री), (3) ऐणेयम् (नपु.)

* षड् मृगभेदाः –

कदली कन्दली चीनश्चमूरुप्रियकावपि
समूरुश्चेति हरिणा अमी अजिनयोनयः ।।9।।

(1) कदली (पुं.), (2) कन्दली (पुं.), (3) चीन (पुं.), (4) चमूरः (पु.), (5) प्रियकः (पुं.), (6) समूरुः (पुं.)।

* द्वादश मूगभेदाः –

कृष्णसाररुरुन्यङ्कुरङ्कुशंवररौहिषाः।
गोकर्णपृषतैणर्श्यरोहिताश्चमरो मृगाः॥10।।

(1) कृष्णसारः (पुं.), (2) रुरुः (पुं.), (3) न्यङ्कुः (पुं.), (4) रङ्कुः (पुं.), (5) शम्वरः, (6) रौहिषः (पुं.), (7) गोकर्णः (पुं.), (8) पृषता (पुं.), (9) ऐणः (पुं.), (10) ऋष्यः (पुं.), (11) रोहितः (पुं.), (12) चमरः (पुं.)

* **पशुजातयः**

गन्धर्वः शरभो रामः सृमरो गवयः शशः।
इत्यादयो मृगेन्द्राद्या गवाद्याः पशुजातयः ।।11।।
उन्दुरुर्मूषिकोऽप्याखुः गिरिका बालमूषिका।
सरटः कृकलासः स्यान्मुशली गृहगोधिका ।।12।।

* मूषिकस्य त्रीणि नामानि

(1) उन्दुः (पुं.), (2) मूषिकः (पुं.), (3) आखुः (पुं.)

* द्वे स्वल्पमूलकजातेः नायनी (गिलहरी)

(1) गिरिका, (2) बालमूषिका (स्त्री.)

* द्वे सरटस्य नामनी (छिपकली) (पुं.)

(1) सरटः, (2) कृकलासः

* द्वे गृहगोधायाः नामनी (विच्छुतमा)

(1) मुसली, (2) गृहगोधिका (स्त्री.)

लूता स्त्री तन्तुवायोर्णनाममर्कटका समाः।
नीलङ्गुस्तु क्रिमिः कर्णजलौका शतपद्युभे ।।13।।

* चत्वारि ऊर्णनाभस्य नामानि (मकडी)

(1) लूता (स्त्री), (2) तन्तुवाय: (पुं.), (3) ऊर्णनाभः, (4) मर्कटकः (पुं.)

* द्वे सुनकीडा

(1) नीलङ्ग (पुं.), (2) क्रिमिः

* द्वे कर्णजलौकायाः नामनी (गोणर)

(1) कर्णजलौका, (2) शतपदी

वृश्चिकः शूककीटः स्यादलिद्रुणौ तु वृश्चिके ।।14।।

* द्वे ऊर्णादिभक्षक कृमिविशेषस्य द्वे नामनी

(1) वृश्चिकः (पुं.), (2) शूककीटः (पुं.)

* त्रीणि वृश्चिकस्य नामानि

(1) आलिः (पुं.), (2) द्रोणः (पुं.), (3) वृश्चिकः (पुं.)

पारावतः कलरवः कपोतोऽथ शशादनः।
पत्री श्येनः उलूके तु वायसारातिपेचकौ ।।15।।

* त्रीणि पारावतस्य नामानि -

(1) पारावतः (पुं.), (2) कलरवः(पुं.) (3) कपोतः (पुं.)

* श्येनस्य त्रीणि नामानि (वाण)

(1) पत्री (पुं.), (2) श्येनः (पुं.), (3) शशादनः (पुं.)

* उलूकस्य त्रीणि नामानि

(1) उलूकः (पुं.) (2) वायसारातिः (पुं.), (3) पेचनः (पुं.)

व्याघ्राटः स्याद्भरद्वाजः खञ्जरीटस्तु खञ्जनः।
लोहपृष्ठस्तु कङ्कः स्यादथ चाषः किकीदिविः ।।16।।

* भरद्वाजपक्षिणः द्वे नामनी

(1) व्याघ्राटः, (2) भरद्वाजः

* खञ्जनपक्षिणः द्वे नामनी

(1) खञ्जरीटः, (2) खञ्जनः

* कंकस्य द्वे नामनी

(1) लोहपृष्ठः, (2) कङ्कः

* चाषस्य द्वे नामनी (चास)

(1) चाषः, (2) किकीदिविः

कलिङ्गभृङ्गधूम्याटाः अथ स्याच्छतपत्रकः।
दार्वाघाटः अथशारङ्गः स्तोककश्चातकः समाः।।
कृकवाकुस्ताम्रचूडः कुक्कुटश्चरणायुधः ।।17।।

* भृङ्गस्य त्रीणि नामानि

(1) कलिङ्गः (पुं.), (2) भृङ्गः (पुं.), (3) धूम्याटः (पुं.)

* काष्टकुट्टस्य नामद्वयम् (काठकोटा) (पुं.)
(1) दार्वाघाट: (पुं.), (2) शतपत्रक: (पुं.)
* त्रीणि चातकयक्षिण: नामानि (पपिहा)
(1) शारङ्ग: (पुं.), (2) स्तोकक: (पुं.), (3) चातक: (पुं.)
* चत्वारि कुक्कुटस्य नामानि –
(1) कृकवाकु: (पुं.), (2) ताम्रचुड: (पुं.), (3) कुक्कुट: (पुं.), (4) चरणायुध: (पुं.)

चटक: कलविङ्क: स्यात्तस्य स्त्री चटका तयो:।
पुमपत्ये चाटकैर: रुयपत्ये चटकैव हि ।।18।।
कर्केरटे्: करेटु: स्यात्कृकणक्रकरौ समौ।
वनप्रिय: परभृत: कोकिल: पिक इत्यपि ।।19।।

* चटकस्य नामद्वयम् –
(1) चटक: (पु.) (2) कलविङ्क: (पुं.), चटका (स्त्री.)
* अशुभादिपक्षिभेदद्वयम्
(1) कर्केरटे्: (पुं.), (2) करेटु: (पुं.)
* कोकिलस्य नामचतुष्टयम् – (कोमल)
(1) वनप्रिय: (पुं.), (2) परभृत: (पुं.), (3) कोकिल: (पुं.), (4) पिक: (पुं.)
* दश काकस्य नामानि

काके तु करटारिष्टबलिपुष्टसकृत्प्रजा:
ध्वाङ्क्षात्मघोषपरभृद्बलिभुग्वायसा: अपि ।।20।।

(1) काक: (पु.) काका (स्त्री), (2) करट: (पुं.), (3) अरिष्ट: (पुं.), (4) बलिपुष्ट: (पुं.), (5) सकृत्प्रजा (पुं.), (6) ध्वाङ्क्ष: (पुं.), (7) आत्मघोष: (पुं.), (8) परभृद् (पुं.), (9) वलिभुक् (पुं.), (10) वायस: (पुं.)

द्रोणकाकस्तु काकोल: दात्युह: कालकण्टक:।
आतायिचिल्लौ दाक्षाय्यगृधौ कीटशुकौ समौ ।।21।।

* डोडकाकद्वयम् –
(1) द्रोणकाक: (पुं.), (2) काकोल: (पुं.)
* द्वे दात्यूहस्य नामनी
(1) दात्यूह: (पुं.), (2) कालकण्ठक: (पुं.)
* चीलस्य नामद्वयम् –
(1) आतायी (पुं.), (2) चिल्ल: (पुं.)
* गृध्रस्य नामद्वयम्
(1) दाक्षाय्य:, (पुं.) (2) गृध्र: (पुं.)
* शुकस्य नामद्वयम्
(1) कीर: (पुं.), (2) शुक: (पुं.)

क्रुङ् क्रौञ्चोऽथ बक: कह्व: पुष्कराह्वस्तु सारस:।
कोकश्रश्चक्रश्चक्रवाको रथाङ्गाह्वयनामक: ।।22।।

* क्रौञ्चस्य नामद्वयम् –

(1) क्रुङ् (पुं.), (2) क्रौञ्चः (पुं.)

* वकस्य नामद्वयम्

(1) वकः (पुं.), (2) कह्वः (पुं.)

* सारसस्य नामद्वयम्

(1) पुष्करः, (2) सारसः

* चक्रवाकस्य नाम चतुष्टयम् (चम् वा)

(1) कोकः (पुं.), (2) चक्रः (पुं.), (3) चक्रवाकः (पुं.), (4) रथाङ्गाह्वयः (पुं.)

कादम्बः कलहंसः स्यादुत्क्रोशकुररौ समौ।
हंसास्तु श्वेतगरुतश्चक्राङ्गा मानसौकसः।।23।।

* कादम्बस्य नामद्वयम् (वतक)

(1) कादम्बः (पुं.), (2) कलहंसः (पुं.)

* कुरस्य नामद्वयम्

(1) उत्क्राशः (पुं.), (2) कुररः (पुं.)

* हंसस्य चत्वारि नामानि

(1) हंसः (पुं.), (2) श्वेतगरुतः (पुं.), (3) चक्राङ्गः (पुं.), (4) मानसौकः (पुं.)

* राजहंसस्य एकं नाम

राजहंसास्तु ते चञ्चुचरणैर्लोहितैः सिताः
मलिनैर्मल्लिकाख्यास्ते धार्तराष्ट्राः सितेतरैः ।।24।।

* कृष्ण चञ्चुचरणहंसस्य एकं नाम –

धृतराष्ट्रः (पुं.)

शरारिराटिराडिश्च बलाका विसकण्ठिका ,
हंसस्य योषिद्वरटा, सारसस्य तु लक्ष्मणा ।।25।।

* वकभेदस्य द्वे नामनी

वलाका विसकण्ठिका (स्त्री.)

जतुकाऽजिनपत्रा स्यात्, परोष्णी तैलपायिका।
वर्वणा मक्षिका नीला, सरघा मधुमक्षिका ।।26।।

* जतुकायाः द्वे नामनी

(1) जतुका (स्त्री.), (2) अजिनपत्रा (स्त्री.)

* पिप्पिलिकायाः द्वे नामनी –

(1) परोष्णी (स्त्री.), (2) तैलपायिका (स्त्री.)

* नीलवर्णमक्षिकायाः द्वे नामनी

(1) वर्वणा (स्त्री.), (2) मक्षिका नीला (स्त्री.)

* मधुमक्षिकायाः द्वे नामनी –

(1) सरघा (स्त्री.), (2) मधुमक्षिका (स्त्री.)

पतङ्गिका पुत्तिका स्यात्, दंशस्तु वनमक्षिका।
दंशी तज्जातिरल्पा स्याद्, गन्धोली वरटा द्वयोः ।।27।।

* विशेषमधुमक्षिकायाः द्वे नामनी –

(1) पतङ्गिका (स्त्री.), (2) पुत्तिका (स्त्री.)

* वनमक्षिकायाः द्वे नामनी –

(1) वनमक्षिका (स्त्री.), (2) दंशः (पुं.)/दंशी (स्त्री.)

* वरटायाः द्वे नामनी –

(1) गन्धोली (स्त्री.), (2) वरटा/वरटी (स्त्री.)

भृङ्गरी चीरुका चीरी झिल्लिका च समाः इमाः।
समौ पतङ्गशलभौ खद्योतो ज्योतिरिङ्गणः ।।28।।

* झिल्लिकायाः चत्वारि नामानि –

(1) भृङ्गारी (स्त्री.), (2) चीरुका (स्त्री.), (3) चीरी (स्त्री.), (4) झिल्लिका (स्त्री.)

* पतङ्गस्य द्वे नामनी –

(1) पतङ्गः (पुं.), (2) शलभः (पुं.)

* खद्योतस्य नामद्वयम् –

(1) खद्योतो (पुं.), (2) ज्योतिरिङ्गन् (पुं.)

* भ्रमरस्य एकादश नामानि –

मधुव्रतो मधुकरो मधुलिण्यमधुपालिनः।
द्विरेफपुष्पलिड्भृङ्गषट्पदभ्रमरालयः।।29।।

(1) मधुव्रतः (पुं.), (2) मधुकरः (पुं.), (3) मधुलिट् (पुं.), (4) मधुपः (पुं.), (5) द्विरेफः (पुं.), (6) पुष्पलिट् (पुं.), (7) भृङ्गः (पुं.), (8) षट्पदः (पुं.), (9) भ्रमरः (पुं.), (10) अलिः (पुं.), (11) अलः (पुं.)

* मयूरस्य नव नामानि –

मयूरो बर्हिणो वर्ही नीलकण्ठो भुजङ्गभुक्।
शिखावलः शिखी केकी मेघनादानुलास्यपि ।।30।।

(1) मयूरः (पुं.), (2) बर्हिणः (पुं.), (3) वर्ही (पुं.), (4) नीलकण्ठः (पुं.), (5)भुजङ्गभुक् (पुं.), (6) शिखावलः (पुं.), (7) शिखी (पुं.), (8) केकी (पुं.), (9) मेघनादानुलासी (पुं.)।

केकावाणी म०यूरस्य, समौ चन्द्रकमेचकौ।
शिखा चूडा शिखण्डश्य पिच्छवर्हे नपुंसके ।।31।।

* मयूरस्य वाणी – केका

* मयूरस्य शिखा – चूडा

* मयूरपिच्छस्य त्रीणि नामानि

(1) शिखण्डः (पुं.), (2) पिच्छम् (नपुं.), (3) बर्हम् (नपुं.)

खगे विहंगविहगविहंगमविहायसः।
शंकुन्तिपक्षिशकुनिशकुन्तशकुनद्विजाः ।।32।।
पतत्रिपत्त्रिपतगपतत्पत्त्ररथाण्डजाः।
नगौकोवाजिविकिरविविष्किर पतत्रयः ।।33।।
नीडोद्भवा गरुत्मन्तः पित्सन्तो नभसंगमाः।
तेषां विशेष हारीरीतो मङ्गुः कारण्डवः प्लवः ।।34।।

पक्षिमात्रस्य नामानि सप्तविंशतिः।

(1) खगः (पुं.), (2) विंहगः (पुं.), (3) विहगः (पुं.), (4) विहगंमः (पुं.), (5) विहायसः (पुं.), (6) शकुन्निः (पुं.), (7) सक्षि (8) शकुनिः (पुं.), (9) शकुन्तः (पुं.), (10) शकुनः (पुं.), (11) द्विजः (पुं.), (12) पतत्रि (पुं.), (13) पत्त्री (पुं.), (14) पतगः (पुं.), (15) पतत्पत्त्री (पुं.), (16) अण्डजः (पुं.), (17) नगौकः (पुं.), (18) वाजी (पुं.), (19) विकिरः (पुं.), (20) विविष्करः (पुं.), (21) पतत्री (पुं.), (22) नीडोद्भा (पुं.), (23) गरुत्मन् (पुं.), (24) पित्सन्तः (पुं.), (25) नभसंगमः (पुं.)